

ZAŁĄCZNIK 6. WKŁAD PRZEDSIĘWZIĘĆ W ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY

1.1 OCENA WPŁYWU PRZEDSIĘWZIĘĆ DOTYCZĄCYCH ADAPTACJI DO ZMIAN KLIMATU I PRZECIWDZIAŁANIA ZAGROŻENIOM (DZIAŁANIE 2.1 POLiŚ 2014-2020)

W działaniu 2.1 POLiŚ 2014-2020 dofinansowano 11 typów projektów, których oddziaływanie na rozwój społeczno-gospodarczy ma bardzo różnorodny charakter.

Zasadniczo interwencja w działaniu 2.1 POLiŚ 2014-2020 nie ma istotnego wpływu na tworzenie nowych miejsc pracy. Z ankiety CAWI przeprowadzonej z beneficjentami projektów typu 5 wynika, że w jedynie przypadku niewielkiej części projektów (13% respondentów) ich realizacja wygenerowała nowe, trwałe miejsca pracy, pozostawała jednak bez wpływu na istniejące wcześniej etaty. Pośredni wpływ na utrzymanie istniejących i tworzenie nowych miejsc pracy mogą mieć projekty dotyczące zabezpieczenia brzegów morskich (dotyczy to sektora turystyki).

Kluczowe, **bezpośrednie znaczenie** dla rozwoju społeczno-gospodarczego mają projekty z zakresu ochrony przeciwpowodziowej, rozwoju systemów zagospodarowania wód opadowych i roztopowych na terenach miejskich (ochrona przed zalaniem i podtopieniami), ochrony przed pożarami lasów, wyposażenia służb ratowniczych, ochrony brzegów morskich - ze względu na **bezpośredni wpływ na ograniczenie zagrożeń dla infrastruktury, mienia i życia ludzkiego.**

W przypadku projektów przewidujących budowę infrastruktury i urządzeń przyczyniających się do zmniejszenia skutków powodzi i suszy (typ 4) jak również chroniących brzegi morskie przed erozją (typ 6), za podstawową korzyść ekonomiczną należy uznać **uniknięcie strat materialnych spowodowanych powodzią i niszczącym wpływem wód morskich** na znacznym obszarze oddziaływania przedsięwzięć, na którym zlokalizowane są: zabudowa mieszkaniowa, przemysłowa, zabytki, tereny komunikacyjne, rekreacyjno-wypoczynkowe, lasy, grunty orne i użytki zielone. **Poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego wpływa na wzrost atrakcyjności inwestycyjnej i tym samym działa stymulująco na rozwój gospodarczy na zabezpieczonych obszarach.** W wielu lokalizacjach (np. Żuławy Wiślane, Kotlina Kłodzka, Węzeł Oświęcimski) specyficzne położenie geograficzne i uwarunkowania przyrodniczo-techniczne jednoznacznie wskazują na kluczowe znaczenie ochrony przeciwpowodziowej dla funkcjonowania i możliwości rozwoju społecznego i gospodarczego. Na terenach nadmorskich projekty mają potencjalny wpływ na **utrzymanie istniejących i tworzenie nowych miejsc pracy, przede wszystkim w sektorze turystyki.**

Miejscowości nadmorskie, które mają szerokie i dobrze utrzymane plaże, zyskują miano kurortów i dynamicznie się rozwijają dzięki wzmożonemu ruchowi turystycznemu.

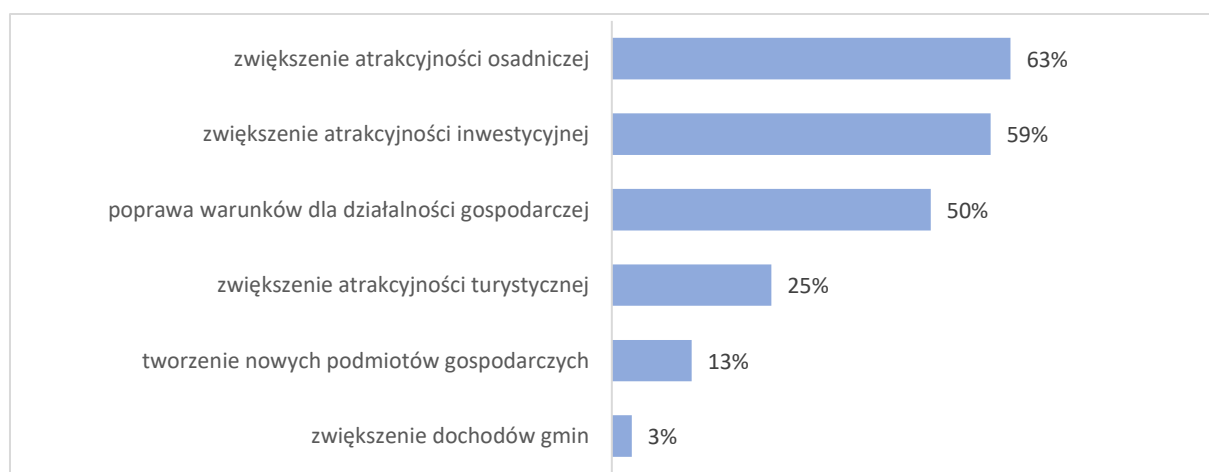
Na aspekt **uniknięcia lub zmniejszenia strat gospodarczych** wskazywali również beneficjenci projektów z zakresu wsparcia systemu ratowniczo-gaśniczego (typ 7), w szczególności w odniesieniu do terenów leśnych, na których realizacja działań dofinansowanych ze środków POLiŚ bezpośrednio przełożyła się na zmniejszenie średniej powierzchni pożarów i

ograniczenie strat w infrastrukturze leśnej, a pośrednio przyczyniła się do wzmocnienia stabilności i zdolności adaptacyjnych ekosystemów. System monitoringu stworzony przez PGL LP alarmuje także o pożarach, do których dochodzi na terenach nie znajdujących się w zarządzie Lasów Państwowych, ale będących w zasięgu obserwacji funkcjonujących dostrzegalni np. na terenach parków narodowych, lasów miejskich (komunalnych) i lasów prywatnych. Wpływa to na zwiększenie ochrony obszarów przyległych, w tym obszarów zurbanizowanych, co w sposób bezpośredni wpływa na bezpieczeństwo zarówno mieszkańców, jak i turystów.

Projekty dofinansowane w działaniu 2.1 POIiŚ 2014-2020 mają również wpływ na **ograniczenie zagrożenia dla infrastruktury, mienia i życia ludzi, związanego z powodziami zatorowymi** na rzekach. Zakup nowych jednostek dostosowanych do warunków danego akwenu oraz aktualnych uwarunkowań hydrologicznych, o wyższych parametrach technicznych, jest wyrazem lepszego przystosowania do wypełniania zadania ochrony przeciwpowodziowej.

W przypadku projektów dotyczących budowy systemów gospodarowania wodami na obszarach miejskich, zapytana o wpływ prowadzonych działań na rozwój gospodarczy większość uczestników ankiety CAWI wskazywała na pozytywne aspekty w postaci **dodatkowej zachęty do osiedlania nowych mieszkańców na terenie gminy (63%)**, ale również wzrostu atrakcyjności dla prowadzenia inwestycji (59%) wskutek m.in. **poprawy warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej (50%)**. ¼ badanych dostrzegła także wpływ efektów projektów na poprawę atrakcyjności turystycznej obszaru.

WYKRES 1. OPINIE BENEFICJENTÓW UCZESTNICZĄCYCH W ANKIECIE CAWI NA TEMAT WPŁYWU PROJEKTÓW DOFINANSOWANYCH W TYPIE PROJEKTÓW 2.1.5 W DZIAŁANIU 2.1 POIiŚ 2014-2020 NA ROZWÓJ GOSPODARCZY

Źródło: CAWI, n=32 (73% ogółu niepowtarzalnych beneficjentów typu projektu 5 działania 2.1 POIiŚ 2014-2020)

Należy również zwrócić uwagę na **oddziaływania pośrednie** pozostałych typów projektów w działaniu 2.1 POIiŚ 2014-2020, które wykraczają poza kwestie bezpieczeństwa i dotyczą poprawy świadomości społecznej, komfortu życia i pracy czy umożliwienia rozwoju turystyki i rekreacji. Warte podkreślenia są projekty z zakresu planistyki, których oddziaływanie

pośrednie na rozwój gospodarczy może okazać się w nadchodzących latach bardzo istotne, aczkolwiek na obecnym etapie nie jest możliwe do zwymiarowania.

Niebagatelnym efektem realizacji projektów dofinansowanych ze środków POIiŚ jest także **poprawa jakości życia**, rozumiana przez beneficjentów jako **podniesienie ogólnego komfortu** życia, ale również ograniczenie skali zagrożeń wynikających ze skutków obserwowanych zmian klimatycznych. Spośród konkretnych przykładów realnego, pozytywnego wpływu projektów na jakość życia, w tym na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, zdecydowanie najistotniejsza pozostaje **kwestia ograniczenia zjawiska powodzi, a na terenach miejskich- występowania lokalnych podtopień** ulic i posesji.

Wiele spośród projektów wdrażanych w działaniu 2.1 POIiŚ 2014-2020 ma bezpośredni wpływ na **redukcję zagrożenia dla życia i zdrowia ludzi**, mieszkańców oraz turystów przebywających np. w lesie podczas pożaru czy na wybrzeżu podczas sztormowej pogody. Istotna jest przy tym nie tylko obiektywna, większa zdolność właściwych służb do reagowania w sytuacjach kryzysowych czy istniejąca infrastruktura, ale również świadomość społeczeństwa co do istniejących możliwości i zasobów, kreowana m.in. dzięki działaniom informacyjno-promocyjnym realizowanym w projektach.

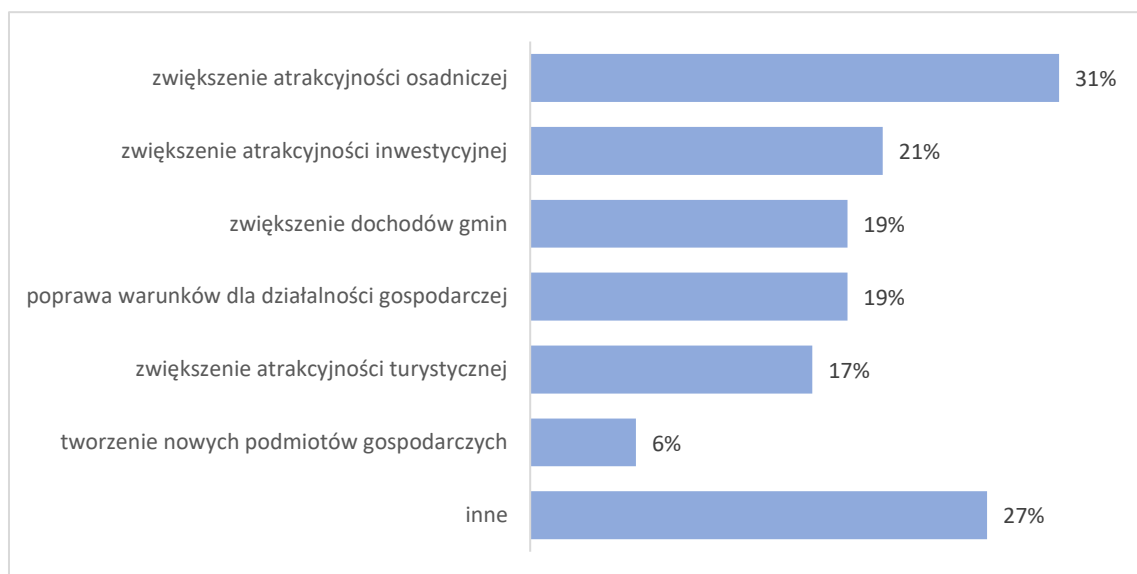
1.2 OCENA WPŁYWU PRZEDSIĘWZIĘĆ DOTYCZĄCYCH GOSPODARKI ODPADAMI KOMUNALNYMI (DZIAŁANIE 2.2 POIiŚ 2014-2020)

Wymiernym efektem gospodarczym projektów dofinansowanych w działaniu 2.2 POIiŚ 2014-2020 był **wzrost zatrudnienia** wynikający z **utworzenia nowych miejsc pracy**, a także - w inwestycjach modernizacyjnych - **utrzymanie istniejących miejsc pracy** (niektóre projekty modernizacyjne warunkują dalszą eksploatację instalacji, w związku z tym utrzymanie miejsc pracy należy uznać za bezpośredni efekt tych projektów). Pozostałe efekty gospodarcze, podobnie jak w przypadku pozostałych działań II OP POIiŚ mają charakter niezwymiarowanych, subiektywnych oczekiwań lub odczuć deklarowanych przez beneficjentów.

Ponad połowa beneficjentów – uczestników badania - przyznała, że w związku z realizacją projektu powstały nowe, trwałe miejsca pracy. Zostały one utworzone przede wszystkim dla operatorów urządzeń wchodzących w skład instalacji, automatyków, sortowaczy, pracowników obsługi technicznej oraz kierowców. W projektach, których realizacja warunkuje dalszą eksploatację instalacji, zaobserwowano **efekt utrzymania istniejących miejsc pracy**.

Spośród innych aspektów wpływu projektów na rozwój społeczno- gospodarczy, beneficjenci, którzy wzięli udział w ankiecie CAWI, wskazywali przede wszystkim na zwiększanie atrakcyjności osadniczej oraz inwestycyjnej co stanowi naturalną konsekwencję poprawy sytuacji w obszarze lokalnej gospodarki odpadami. Co piąty ankietowany wspominał również o takim aspekcie, jak zwiększenie dochodów gminy oraz ogólna poprawa warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej.

WYKRES 1. OPINIE BENEFICJENTÓW UCZESTNICZĄCYCH W ANKIECIE CAWI NA TEMAT WPŁYWU PROJEKTÓW DOFINANSOWANYCH W DZIAŁANIU 2.2 POIiŚ 2014-2020 NA ROZWÓJ GOSPODARCTWA

Źródło: CAWI, n=48 (71% ogółu niepowtarzalnych beneficjentów działania 2.2 POIiŚ 2014-2020)

W opinii beneficjentów projekty będą miały także **korzystny wpływ na otoczenie gospodarcze** zakładu. Nie jest łatwe do oceny czy realizacja projektów wpłynie na atrakcyjność inwestycyjną i osadniczą obszaru otoczenia instalacji. **Prawdopodobny jest korzystny wpływ na atrakcyjność inwestycyjną** (warunkowany poprawą dostępności transportowej) i **niekorzystny wpływ na atrakcyjność osadniczą** (wynikający z faktycznych uciążliwości powodowanych funkcjonowaniem zakładu, zwłaszcza transportowych, a także z obaw i uprzedzeń dotyczących oddziaływania procesu termicznego przekształcania odpadów).

Zdaniem beneficjentów część projektów, głównie dotyczących budowy ITPOK i rozbudowy ZZO, będzie miała **korzystny wpływ na dochody gmin**, których odpady będą przetwarzane w dofinansowanej instalacji, dzięki gwarantowanej przez 25 lat stałej cenie za zagospodarowanie energetycznej frakcji odpadów. Korzyść ta jednak nie będzie przekładała się na dochody gmin, a na możliwość utrzymania na ich terenie poziomu opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi ponoszonych przez mieszkańców.

Do pośrednich efektów gospodarczych realizowanych projektów można zaliczyć **korzystny stymulujący wpływ na otoczenie gospodarcze** pozostające w związku z realizowanymi projektami i dalszym funkcjonowaniem zakładów, poprzez **tworzenie nowych podmiotów gospodarczych oraz utrzymanie się na rynku dotychczasowych kontrahentów**. Poza rynkową współpracą gospodarczą, realizacja projektów w typie ZZO może mieć także korzystny wpływ na współpracę gmin w obszarze gospodarowania odpadami komunalnymi.

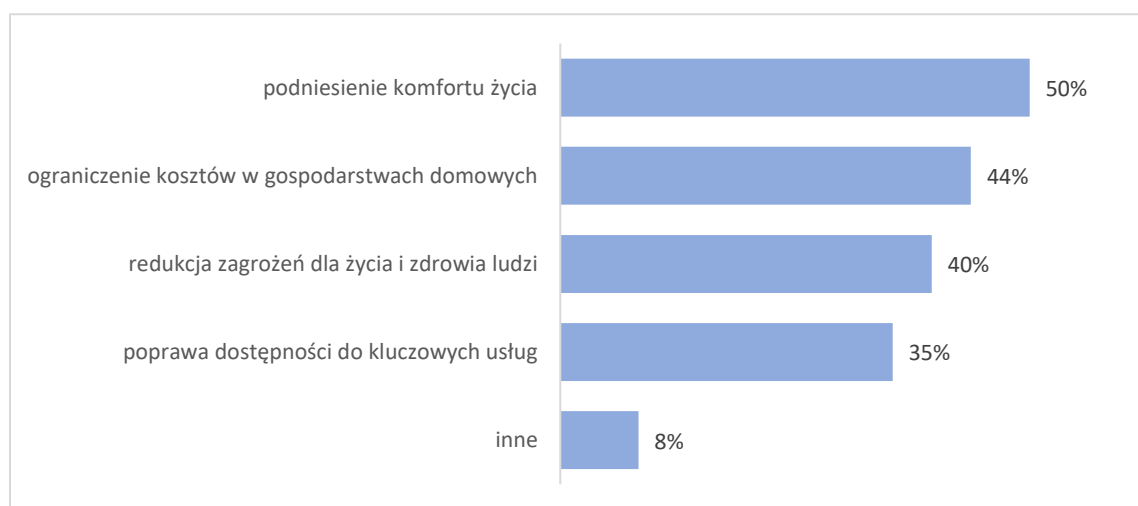
Po realizacji projektów w typie ZZO **nie należy się spodziewać natomiast zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej, osadniczej i turystycznej**. Potencjał wpływu projektów typu ZZO w tym zakresie należy uznać za marginalny, przy czym w obszarze atrakcyjności

inwestycyjnej ewentualne efekty będą ukierunkowane dodatnio, a w przypadku atrakcyjności osadniczej i turystycznej - ujemnie.

Projekty dotyczące PSZOK charakteryzuje **marginalny wpływ na otoczenie gospodarcze**, który zdaniem niewielkiej części respondentów może wynikać ze stymulującego wpływu przyrostu masy selektywnie zebranych odpadów na powstawanie i funkcjonowanie podmiotów gospodarczych w sektorze transportu i recyklingu odpadów. Realizacja projektów w typie PSZOK zasadniczo **nie przełoży się ani na wzrost, ani na spadek atrakcyjności inwestycyjnej, osadniczej czy turystycznej gmin**. Projekty dotyczące PSZOK **nie mają istotnego wpływu na rozwój społeczno-gospodarczy gmin**, w tym przyrost ich dochodów (działalność PSZOK nie generuje dochodu dla gminy).

W odniesieniu do **wpływu projektów na poprawę jakości życia**, dokładnie połowa ankietowanych zdecydowała, że przede wszystkim miały one znaczenie dla **podniesienia ogólnego komfortu życia**. Nieco mniej liczna grupa (44% ogółu ankietowanych) wskazała na ograniczenie kosztów gospodarstw domowych dzięki lepiej zorganizowanej gospodarce odpadami - nadmierne koszty związane chociażby z koniecznością korzystania z przestarzałych, nieefektywnych instalacji oraz uiszczania kar za nieosiągnięcie wymaganych prawem poziomów zagospodarowania odpadów finalnie obciążają mieszkańców jako wytwórców odpadów komunalnych. **40% beneficjentów dostrzegło oczywistą redukcję zagrożeń dla życia i zdrowia ludzi**, a 1/3 poprawę dostępności do podstawowych usług publicznych („PSZOK daje możliwość oddania odpadów komunalnych w dogodnym terminie, bez konieczności oczekiwania na termin odbioru odpadów wskazany w harmonogramie”)

WYKRES 2. OPINIE BENEFICJENTÓW UCZESTNICZĄCYCH W ANKIECIE CAWI NA TEMAT WPŁYWU PROJEKTÓW DOFINANSOWANYCH W DZIAŁANIU 2.2 POIiŚ 2014-2020 NA POPRAWĘ JAKOŚCI ŻYCIA

Źródło: CAWI, n=48 (71% ogółu niepowtarzalnych beneficjentów działania 2.2 POIiŚ 2014-2020)

Analizując poszczególne typy instalacji, można stwierdzić, że ITPOK **pośrednio wpływają na poprawę warunków życia**, zwłaszcza przez wpływ na stan środowiska, redukując zagrożenia dla zdrowia i życia ludzi, wynikające z nieprawidłowego gospodarowania odpadami

komunalnymi lub gospodarowania nimi w sposób nieefektywny z wysokim udziałem składowania odpadów, przekładają się pośrednio na **poprawę jakości środowiska**, a ta z kolei na poprawę warunków życia. Oddziaływania wynikające z termicznego przekształcania odpadów charakteryzują się mniejszymi uciążliwościami dla otoczenia (zwłaszcza związanymi z emisją odorów) niż składowanie odpadów, co może być postrzegane jako sprzyjające poprawie jakości życia. **Z uwagi na charakter korzyści polegających na ograniczaniu lub eliminacji zagrożeń, efekty te są niemierzalne na poziomie odbiorców (mieszkańców).**

Poza minimalizacją zagrożeń dla środowiska, termiczne przekształcanie odpadów połączone z odzyskiem energii przynosi korzyści w postaci **zwiększenia dostępności sieciowej energii cieplnej i elektrycznej**, stanowiących produkt uboczny procesu unieszkodliwiania odpadów.

Projekty typu ZZO mają **pośredni wpływ na poprawę jakości życia**, która może być mierzona stopniem zadowolenia z życia i jest warunkowana wieloma czynnikami wewnętrznymi i zewnętrznymi. **Istotniejszy wpływ niż na jakość życia należy dostrzegać we wpływie tego typu projektów na warunki życia ludzi**, głównie przez poprawę stanu środowiska.

Ujmowane w projektach tego typu **hermetyzacje procesów technologicznych będą miały wpływ na ograniczenie emisji odorów** podczas procesów przetwarzania, przez co zostanie ograniczona ekspozycja ludzi na substancje odorowe i wynikające z tego uciążliwości. Może też wystąpić **ograniczenie uciążliwości akustycznej** zakładów przetwarzania odpadów.

Utworzenie warunków technicznych do przetwarzania odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, w nowoczesnych i sprawnych instalacjach do przetwarzania odpadów **może przyczynić się do ograniczenia negatywnych efektów zewnętrznych** wynikających z gospodarowania odpadami z dominującym nad odzyskiem składowaniem odpadów. Efekt ten nie zależy jednak bezpośrednio od samego projektu, ale od systemowych zmian zachodzących w gospodarce odpadami, którym projekt jest podporządkowany.

Projekty dotyczące PSZOK **istotnie wpływają na poprawę warunków życia** mieszkańców, zwłaszcza w odniesieniu do ich środowiskowych aspektów, przez ograniczanie zagrożeń wynikających z nieprawidłowo prowadzonej gospodarki odpadami. Projekty tego typu umożliwiają świadomym mieszkańcom realizację potrzeb odpowiedzialnego korzystania ze środowiska, zwłaszcza ponoszenia odpowiedzialności za własną konsumpcję. Finalne rezultaty projektów i ich wpływ na środowiskowe aspekty warunków życia są **silnie uzależnione od przyrostu świadomości ekologicznej** mieszkańców, przekładającej się na realne zachowania związane z przekazywaniem selektywnie zebranych odpadów do PSZOK.

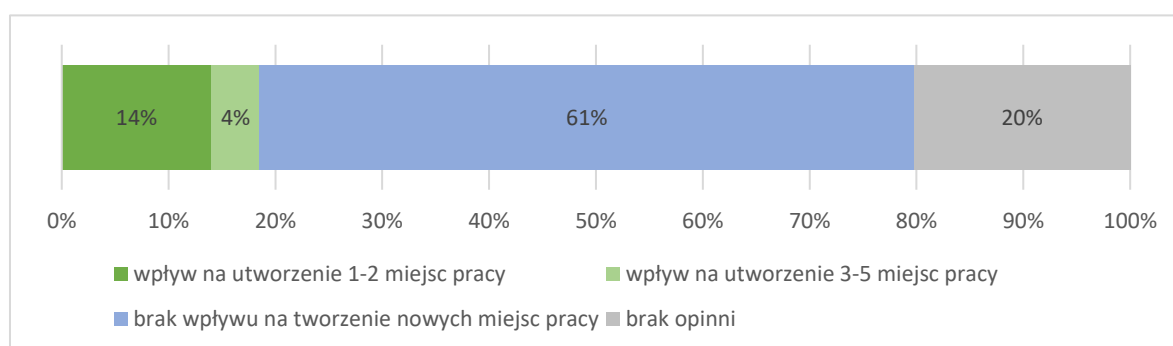
1.3 OCENA WPŁYWU PRZEDSIĘWZIĘĆ DOTYCZĄCYCH GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ (DZIAŁANIE 2.3 POIiŚ 2014-2020)

Z uwagi na dużą liczbę dofinansowanych w działaniu 2.3 POIiŚ 2014-2020 projektów oraz brak na poziomie projektów wskaźników, które pozwalają mierzyć wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy wnioskowanie w tym obszarze oparto przede wszystkim na wynikach

ankiety CAWI, posiłkując się dodatkowo wnioskami z przeprowadzonych studiów przypadku i analizą efektu netto z wykorzystaniem metody PSM.

Z ankiety CAWI przeprowadzonej z beneficjentami działania 2.3 POIiŚ 2014-2020 wynika, że w przypadku **części projektów (18%) realizacja przedsięwzięć dofinansowanych ze środków UE miała wpływ na utworzenie nowych trwałych miejsc pracy**, najczęściej w wymiarze 1-2 nowych etatów. W większości dodatkowe miejsca pracy wiązały się z obsługą nowych instalacji lub systemów, np. wspomagających monitorowania lub zarządzanie infrastrukturą wodno-ściekową. Niewielka część respondentów (2%) wskazała również na wpływ projektu na utrzymanie istniejących miejsc pracy.

WYKRES 4. OPINIE BENEFICJENTÓW UCZESTNICZĄCYCH W ANKIECIE CAWI NA TEMAT GENEROWANIA PRZEZ PROJEKTY DOFINANSOWANE W DZIAŁANIU 2.3 POIiŚ 2014-2020 NOWYCH TRWAŁYCH MIEJSC PRACY

Źródło: CAWI, n=178 (55% ogółu niepowtarzalnych beneficjentów działania 2.3 POIiŚ 2014-2020)

Większość beneficjentów działania 2.3 POIiŚ 2014-2020 uczestniczących w ankiecie CAWI **identyfikowała wpływ dofinansowanych projektów na rozwój gospodarczy**. Na podstawie wyników ankiety oraz analizy studiów przypadku można wnioskować, że realizowane projekty miały przede wszystkim wpływ na:

- **zwiększenie atrakcyjności osadniczej** – obszary skanalizowane cieszą się większym zainteresowaniem ze strony nowych mieszkańców, w tym osób zainteresowanych budową nowych budynków mieszkalnych;
- **zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej, poprawę warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej oraz tworzenie nowych podmiotów gospodarczych** – obszary skanalizowane cieszą się większym zainteresowaniem inwestorów, rozbudowa oczyszczalni w zakresie przepustowości umożliwi również przyjęcie większego wolumenu ścieków, a co za tym idzie lokowanie nowych inwestycji oraz rozwój istniejących zakładów przemysłowych¹;

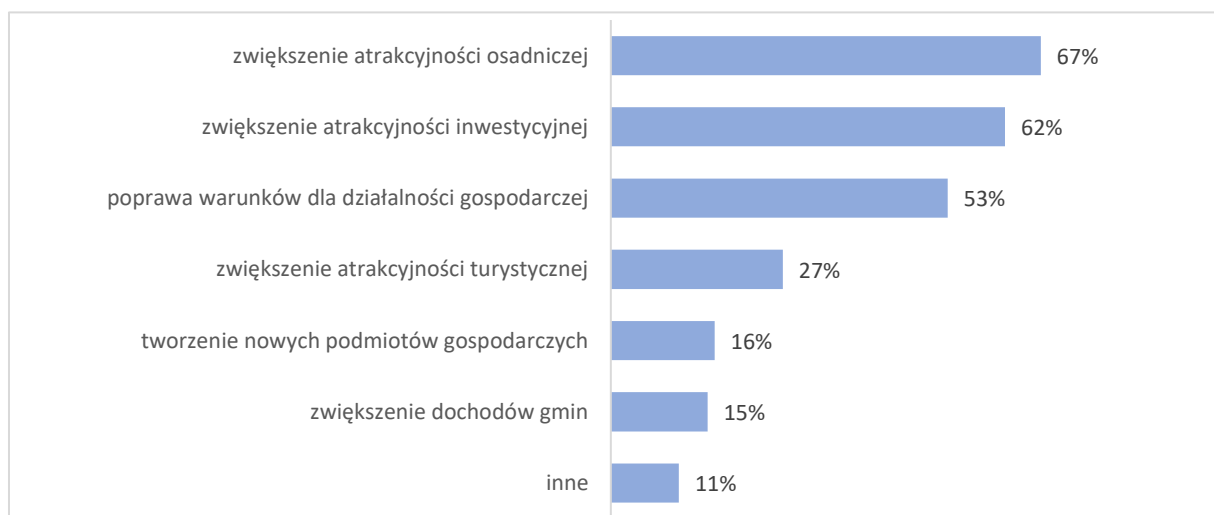
¹ Respondenci uczestniczący w ankiecie CAWI wskazywali przykłady konkretnych inwestycji, które mogły być realizowane w wyniku realizacji projektów finansowanych ze środków POIiŚ 2014-2020.

Identyfikowano również wpływ na:

- **zwiększenie atrakcyjności turystycznej** – likwidacja zbiorników bezodpływowych (często nieszczelnych) wiąże się z poprawą jakości środowiska, w szczególności jakości wód wykorzystywanych do celów turystyki i rekreacji; wpływ na omawiany aspekt mają również działania modernizacyjne w oczyszczalniach, które przyczyniają się z jednej strony do zmniejszenia ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód, z drugiej strony eliminacją odorów w wyniku usprawnieniu lub hermetyzacji procesów oczyszczania ścieków;
- **zwiększenie dochodów gmin** – pośrednio w wyniku napływu nowych mieszkańców, nowych inwestycji, jak również rozwoju istniejących podmiotów gospodarczych.

jak również inne aspekty, w tym eliminację uciążliwości związanych z procesem oczyszczania ścieków (odory), jak również ograniczenie kosztów po stronie podmiotów zarządzających infrastrukturą wodno-ściekową (np. w wyniku zastosowania rozwiązań umożliwiających produkcję energii z OZE).

WYKRES 5. OPINIE BENEFICJENTÓW UCZESTNICZĄCYCH W ANKIECIE CAWI NA TEMAT WPŁYWU PROJEKTÓW DOFINANSOWANYCH W DZIAŁANIU 2.3 POIiŚ 2014-2020 NA ROZWÓJ GOSPODARCZY

Źródło: CAWI, n=178 (55% ogółu niepowtarzalnych beneficjentów działania 2.3 POIiŚ 2014-2020)

Równolegle, w oparciu o podejście kontrfaktyczne (metoda PSM), przeprowadzono analizę efektu netto w obszarze rozwoju społeczno-gospodarczego dla poszczególnych typów projektów realizowanych w II OP POIiŚ 2014-2020. Istotne różnice zaobserwowano jedynie w obszarze gospodarki ściekowej. W gminach, w których realizowano przedsięwzięcia współfinansowane ze środków działania 2.3 POIiŚ 2014-2020, identyfikowano **nieznacznie wyższy poziom nowych rejestracji podmiotów gospodarczych** w stosunku do gmin, które nie korzystały ze środków POIiŚ 2014-2020. W gminach, w których realizowano przedsięwzięcia wodno-ściekowe współfinansowane ze środków działania 2.3 POIiŚ 2014-2020 notowano również **wyższą dynamikę zmiany wskaźników dotyczących ogólnej liczby**

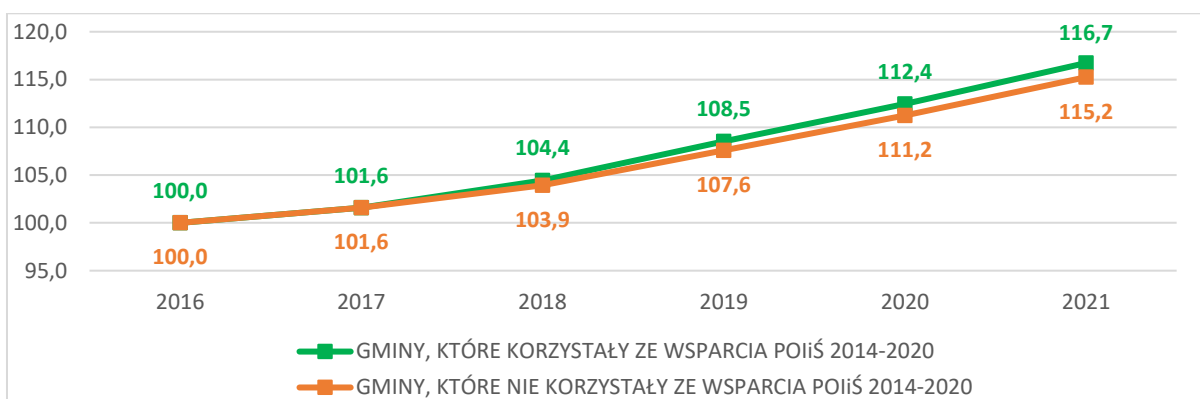
podmiotów gospodarczych, zasobów mieszkaniowych oraz dochodów własnych gmin, jednak różnice w stosunku do grupy kontrolnej są relatywnie niewielkie.

WYKRES 6. ZMIANA WYBRANYCH WSKAŹNIKÓW DOTYCZĄCYCH ROZWOJU GOSPODARCZEGO W RÓŻNYCH GRUPACH GMIN W LATACH 2016-2021 – ANALIZA WPŁYWU PRZEDSIĘWZIĘĆ DOTYCZĄCYCH GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ (LICZBA PAR OBJĘTYCH ANALIZĄ: 106 GMIN)

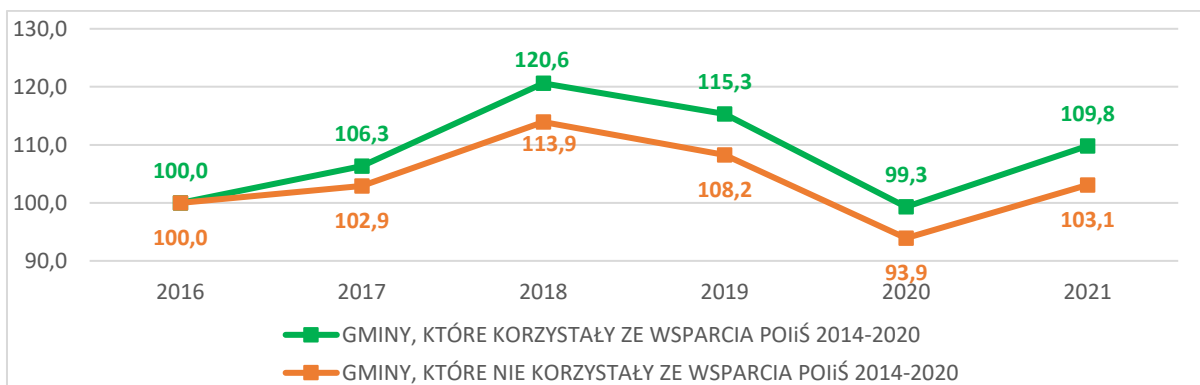
A. ZMIANA LICZBY LUDNOŚCI W GMINACH W STOSUNKU DO ROKU 2016 (2016=100)

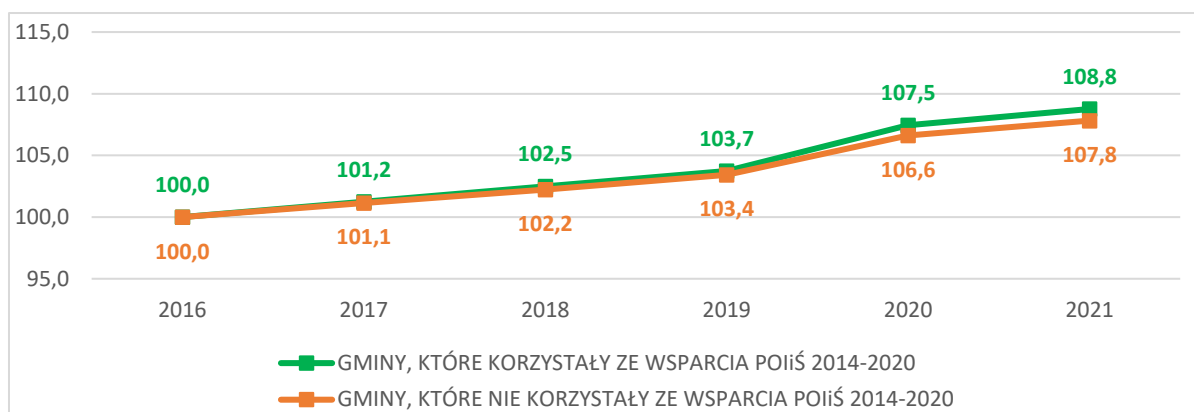
B. ZMIANA LICZBY PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH W GMINACH W STOSUNKU DO ROKU 2016 (2016=100)

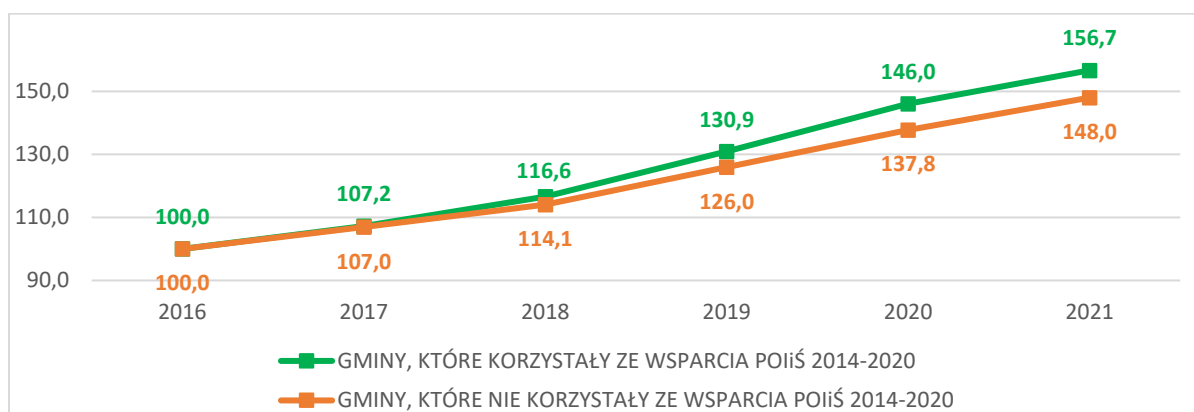
C. ZMIANA LICZBY NOWO ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH W GMINACH W STOSUNKU DO ROKU 2016 (2016=100)

D. ZMIANA ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH W GMINACH (LICZBA MIESZKAŃ) W STOSUNKU DO ROKU 2016 (2016=100)

E. ZMIANA POZIOMU DOCHODÓW WŁASNYCH GMIN W STOSUNKU DO ROKU 2016 (2016=100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Zamawiającego oraz danych GUS

Wyniki analogicznych analiz prowadzonych przez zespół badawczy na poziomie jednego z regionalnych programów operacyjnych (MRPO 2007-2013) wskazują również na potencjalny wpływ realizacji działań dotyczących gospodarki wodno-ściekowej na aktywność gospodarczą, dochody własne gmin, ale również aktywność osadniczą². Wpływ działań realizowanych na poziomie regionalnym wydaje się większy niż w przypadku POIiŚ 2014-2020. Może to wynikać z różnego zakresu wsparcia. Interwencja prowadzona na poziomie regionalnego programu operacyjnego dotyczyła mniejszych aglomeracji. Można na tej podstawie wysnuć hipotezę, że **przedsięwzięcia wodno-ściekowej silniej oddziałują na**

² W gminach, które realizowały projekty dotyczące gospodarki ściekowej przy udziale środków MRPO 2007-2013, w latach 2015-2019 odnotowano: • większą dynamikę przyrostu liczby mieszkańców – w gminach, które korzystały ze wsparcia MRPO 2007-2013 uśredniony przyrost liczby mieszkańców wyniósł 2,09%, natomiast w gminach, które nie korzystały ze wsparcia – 0,68%; • większą dynamikę wzrostu dochodów własnych gmin – w gminach, które korzystały ze wsparcia MRPO 2007-2013 uśredniony przyrost dochodów własnych wyniósł 38,2%, natomiast w gminach, które nie korzystały ze wsparcia – 26,3%; • większą dynamikę przyrostu liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na obszarze gminy – w gminach, które korzystały ze wsparcia MRPO 2007-2013 uśredniony przyrost liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON wyniósł 26,1%, natomiast w gminach, które nie korzystały ze wsparcia – 22,8% (Źródło: Ewaluacja efektów działań podejmowanych na rzecz zapewnienia ochrony i lepszego stanu środowiska w ramach 5. Osi priorytetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, FUNDEKO Sp.j.)

rozwój społeczno-gospodarczy w przypadku mniejszych jednostek osadniczych. W przypadku większych aglomeracji wpływ ten występuje, jednak ma on mniejsze znaczenie.

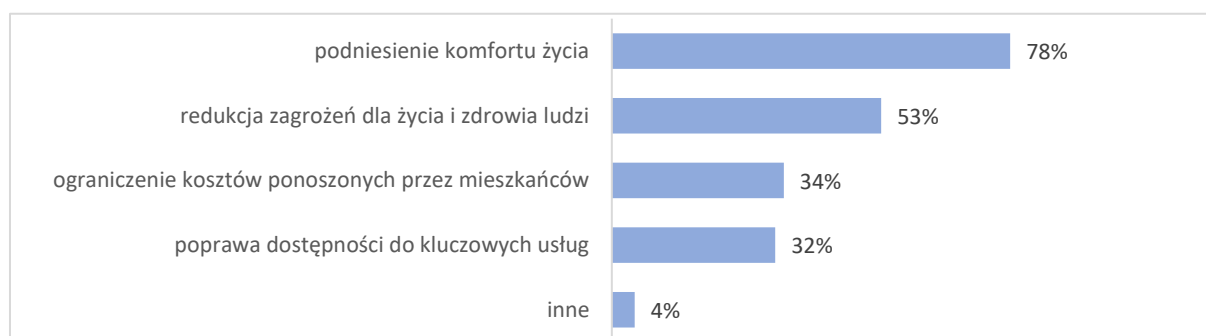
Większość beneficjentów działania 2.3 POIiŚ 2014-2020 uczestniczących w ankiecie CAWI **identyfikowała wpływ dofinansowanych projektów na różne aspekty związane z poprawą jakości życia.** Na podstawie wyników ankiety oraz analizy studiów przypadku można wnioskować, że realizowane projekty miały przede wszystkim wpływ na:

- **podniesienie komfortu życia** – w konsekwencji poprawy jakości środowiska oraz zmniejszenia niedogodności związanych z procesem oczyszczania ścieków (odory);
- **redukcję zagrożeń dla życia i zdrowia ludzi** – w wyniku zmniejszenia skali nielegalnego odprowadzenia ścieków do gruntu i wód (nieuszczelne zbiorniki, nielegalne zrzuty ścieków), co wiąże się nie tylko z zanieczyszczeniem wód, ale również wód gruntowych wykorzystywanych przez część mieszkańców do celów konsumpcyjno-bytowych; ograniczenie ryzyka awarii w oczyszczalniach ścieków, których konsekwencją jest często zrzut nieoczyszczonych ścieków do wód.

W mniejszym stopniu na:

- **ograniczenie kosztów ponoszonych przez mieszkańców** – w związku ze zmianą podejścia do nadzoru nad gospodarką ściekową oraz wzrostem kosztów paliw oraz pracy wiele gmin podniosło opłaty za wywóz nieczystości ze zbiorników bezodpływowych zwiększając również kontrolę wywozu nieczystości ze zbiorników, w konsekwencji przyłączenie do sieci kanalizacyjnej stało się dla mieszkańców wielu gmin dużo korzystniejszą finansowo opcją;
- **poprawa dostępności do kluczowych usług** – dostęp do infrastruktury wodno-ściekowej, w szczególności sieci wodociągowej jest jednym z kluczowych standardów cywilizacyjnych, którego zaspokojenie ma wpływ na znaczącą zmianę jakości życia, szczególnie w dobie zmian klimatycznych, których konsekwencją na niektórych obszarach są m.in. okresowe ograniczenia w dostępie do wody pitnej czerpanej z indywidualnych ujęć.

WYKRES 7. OPINIE BENEFICJENTÓW UCZESTNICZĄCYCH W ANKIECIE CAWI NA TEMAT WPŁYWU PROJEKTÓW DOFINANSOWANYCH W DZIAŁANIU 2.3 POIiŚ 2014-2020 NA POPRAWĘ JAKOŚCI ŻYCIA

Źródło: CAWI, n=178 (55% ogółu niepowtarzalnych beneficjentów działania 2.3 POIiŚ 2014-2020)

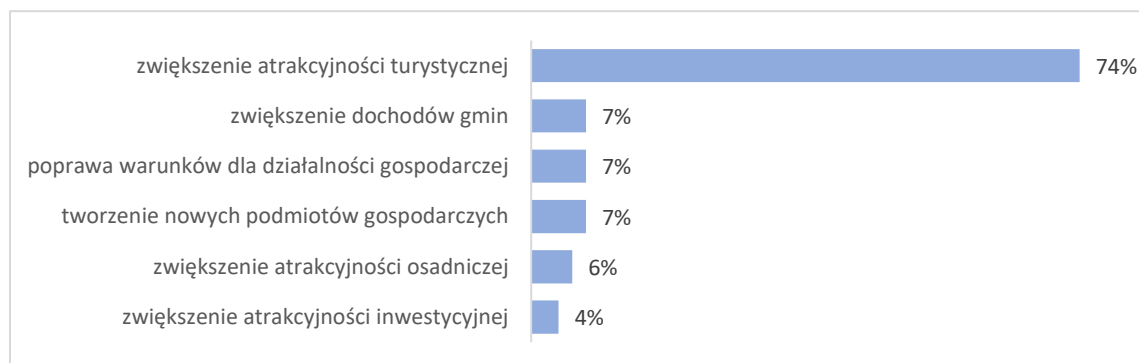
Beneficjenci uczestniczący w ankiecie CAWI wskazywali również na inne aspekty, np. poprawę jakości pracy w modernizowanych oczyszczalniach ścieków.

1.4 OCENA WPŁYWU PRZEDSIĘWZIĘĆ DOTYCZĄCYCH OCHRONY PRZYRODY I EDUKACJI EKOLOGICZNEJ (DZIAŁANIE 2.4 POIiŚ 2014-2020)

Zdecydowana większość (prawie $\frac{3}{4}$) ankietowanych beneficjentów działania 2.4 POIiŚ 2014-2020 wskazała na **zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszarów objętych działaniami w wyniku realizacji projektu**, jako główny przejaw **rozwoju gospodarczego regionu**.

Największy wkład w tym zakresie miały projekty obejmujące rozwój infrastruktury kanalizującej ruch turystyczny, chociaż w ankiecie CAWI wskazywano również na inne aspekty tego wpływu, obejmujące m.in.: poprawę walorów krajobrazowych, ochronę dziedzictwa kulturowego regionu, promocję produktów lokalnych i usług turystycznych, w tym cieszących się coraz większym zainteresowaniem krajowych, ale również zagranicznych turystów, usług związanych z tzw. turystyką przyrodniczą.

WYKRES 8. OPINIE BENEFICJENTÓW UCZESTNICZĄCYCH W ANKIECIE CAWI NA TEMAT WPŁYWU PROJEKTÓW DOFINANSOWANYCH W DZIAŁANIU 2.4 POIiŚ 2014-2020 NA ROZWÓJ GOSPODARCZY

Źródło: CAWI, n=54 (59% ogółu niepowtarzalnych beneficjentów działania 2.4 POIiŚ 2014-2020, typy projektu 1a, 5 b i c oraz 6)

Elementem części projektów (typ 5b i 5c) była również problematyka związana z **prowadzeniem działalności gospodarczej na obszarach Natura 2000**. Z ankiety CAWI wynika także, że w większości projektów (82%) podejmowano działania związane z **promocją obszarów chronionych oraz zwiększaniem wiedzy nt. walorów przyrodniczych regionu**.

Znaczenie działań związanych z bezpiecznym udostępnieniem terenów czynnych przyrodniczo uwidocznili się w okresie trwania pandemii COVID-19, gdy Polacy znacząco zwiększyli zainteresowanie krajową turystyką, w szczególności turystyką na obszarach o wysokich walorach przyrodniczych, która może być realizowana bez znaczącego wzrostu zagrożenia epidemiologicznego (rozproszenie aktywności na dużym terenie oraz możliwość zachowania dystansu).

Wyniki studiów przypadku, wywiadów pogłębionych, jak również wyniki ankiety CAWI wskazują, że inne aspekty, takie jak tworzenie nowych podmiotów gospodarczych i generowanie nowych miejsc pracy, poprawa warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej, czy zwiększenie dochodów gmin, stanowiły uzupełniających element oddziaływania gospodarczego dofinansowanych projektów. Ma to ścisły związek ze specyfiką projektów przyrodniczych i edukacyjnych, nakierowanych przede wszystkim na poprawę jakości siedlisk i ochronę cennych gatunków. Należy jednak zaznaczyć, że ich wartość coraz częściej postrzegana jest nie tylko w kategoriach dziedzictwa naturalnego regionu, ale również jako czynnik wpływających na rozwój gospodarczy regionu, głównie w kontekście zwiększenia atrakcyjności turystycznej, ale również w kontekście innych aspektów np. związanych z rozwojem podmiotów gospodarczych zajmujących się obsługą turystyki i rekreacji przyrodniczej (np. kwatery agroturystyczne, firmy zajmujące się obsługą turystyki i rekreacji). Uczestnicy ankiety CAWI deklarowali również, że dużą część prac realizowanych w projektach zlecano na zewnątrz prywatnym podmiotom, w tym firmom lokalnym.

PROJEKT: OCHRONA CENNYCH SIEDLISK DRAWIEŃSKIEGO PARKU NARODOWEGO ORAZ PRZYLEGLYCH OBSZARÓW NATURA 2000 POPRZEZ RELOKACJĘ RUCHU TURYSTYCZNEGO NA SZLAK WODNY MIERZĘCKA STRUGA - ETAP II, BENEFICJENT: GMINA DOBIEGNIEW, DOFINANSOWANIE UE: 9,0 MLN PLN

W ramach projektu zaplanowano szereg działań mających na celu kanalizację aktywności turystycznej i wyprowadzenie jej poza teren Drawieńskiego Parku Narodowego, jak również uświadamiających zagrożenia oraz zasady zachowania na obszarach cennych przyrodniczo.

WPLYW GOSPODARCZY

Działania na rzecz ochrony różnorodności biologicznej z jednej strony służą powstrzymaniu procesu jej utraty, a z drugiej wzmacniają potencjał rozwoju gospodarczego i społecznego regionu. Budowa małej infrastruktury, przewidzianej w ramach przedsięwzięcia, przyczyniła się do stworzenia nowych miejsc pracy w usługach związanych z obsługą ruchu turystycznego. Z informacji przekazanych przez beneficjenta wynika, że projekt miał wpływ na tworzenie i rozwój podmiotów gospodarczych działających w usługach turystycznych (podmioty obsługujące szlak kajakowy). W dolnym odcinku, na długości ok. 15 km, rzeka meandruje i ma niezwykle walory przyrodnicze, lecz brakowało tam jakiegokolwiek infrastruktury pobytowej. W ramach projektu zbudowano przystań wodną, umożliwiającą rozpoczęcie i zakończenie spływu, dwa miejsca biwakowania z niezbędną infrastrukturą, wieże widokowe oraz ścieżkę pieszo–rowerową wzdłuż jeziora Wielgie. Dodatkowo przewidziano powiększenie infrastruktury plażowej w Osieku, rozbudowę pomostów nad jeziorami w Ługach i Dobiegniewie oraz kompleksowy pakiet działań informacyjno-promocyjnych. **Wszystko to, poza oczywistym efektem postaci ochrony cennych gatunków i siedlisk Parku przed nadmierną antropopresją, dodatkowo przyczyniło się do ożywienia gospodarczego regionu, tworząc nowe miejsca pracy.**

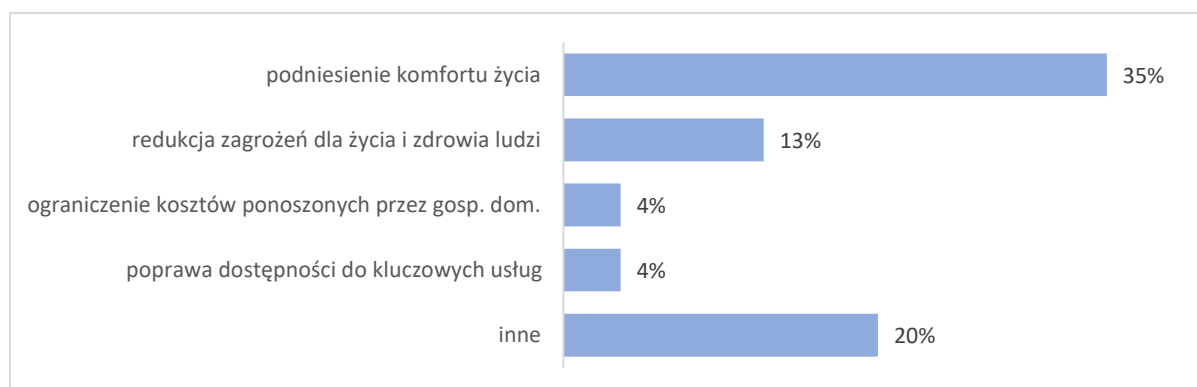
W większości projektów nie prowadzono szczegółowych analiz dotyczących zwiększenia liczby turystów, jednak przykład ośrodków edukacji ekologicznej wspieranych w POIiŚ 2014-2020 wskazuje, że wpływ ten występuje i ma istotny wymiar ilościowy.

Cześć uczestników ankiety CAWI (około 15%) wskazała również, iż w wyniku realizacji projektu powstały nowe, trwałe miejsca pracy. Dotyczyły one przede wszystkim koordynacji projektów, w związku z rozwojem zespołów projektowych w podmiotach realizujących projekty, ale również w sektorze usług związanych z realizacją wyspecjalizowanych działań ochronnych, w tym z obsługą turystyki przyrodniczej. W jednym z projektów, koncentrujących się na edukacji ekologicznej społeczności zamieszkujących na obszarach chronionego krajobrazu, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Natura 2000, działania były ukierunkowane na zwiększenie wiedzy przedstawicieli społeczności lokalnych, zajmujących się agroturystyką i ekoturystyką oraz promowanie zrównoważonego korzystania z walorów środowiska poprzez podniesienie poziomu jakości ekologicznej usług w agroturystyce.

Nie można również pominąć wpływu projektów dotyczących opracowania dokumentów planistycznych (typ 3) i instrumentów zarządczych (typ 4) w ochronie przyrody. Plany ochrony i plany zadań ochronnych obszarów Natura 2000, stawiając na pierwszym miejscu zachowanie przedmiotu ochrony, wyznaczają tym samym granice dopuszczalnej działalności człowieka (gospodarczej, turystycznej). Podobny wpływ miały projekty typu 4, porządkując wiedzę nt. cennych siedlisk i gatunków i ułatwiając świadome planowanie działalności gospodarczej na określonym obszarze (monitoring i inwentaryzacje przyrodnicze, budowa Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych). Istotne znaczenie dla rozwoju gospodarczego w wymiarze wykraczającym poza rozwój lokalny miał projekt GDOŚ dotyczący opracowania metod zwalczania lub kontroli inwazyjnych gatunków obcych. Oprócz oczywistych zmian w środowisku przyrodniczym, ekspansja obcych gatunków powoduje bowiem duże straty w gospodarce, które w samej tylko Unii Europejskiej szacuje się na poziomie 12 mld euro rocznie. Inwazyjne gatunki obce mogą być przyczyną szkód gospodarczych przede wszystkim w obszarze rolnictwa i rybołówstwa- rozprzestrzeniając się wypierają gatunki rodzime i prowadzą do trwałego przeobrażenia siedlisk.

W odniesieniu do **oceny jakości życia** na obszarach objętych wpływem projektów, ankietowani wskazywali najczęściej na poprawę ogólnego komfortu życia. Efekt ten wiąże się przede wszystkim z możliwością egzystowania w bardziej naturalnym, a przez to przyjaznym człowiekowi środowisku. Pozostałe aspekty miały mniejsze znaczenie lub były postrzegane jako marginalne.

WYKRES 9. OPINIE BENEFICJENTÓW UCZESTNICZĄCYCH W ANKIECIE CAWI NA TEMAT WPŁYWU PROJEKTÓW DOFINANSOWANYCH W DZIAŁANIU 2.4 POIiŚ 2014-2020 NA POPRAWĘ JAKOŚCI ŻYCIA

Źródło: CAWI, n=54 (59% ogółu niepowtarzalnych beneficjentów działania 2.4 POIiŚ 2014-2020, typy projektu 1a, 5 b i c oraz 6)

Warto również zauważyć, że wsparta infrastruktura kanalizująca ruch turystyczny jest także wykorzystywana przez lokalnych mieszkańców, co również ma wpływ na zwiększenie atrakcyjności gmin jako miejsca życia, oraz podniesienia jego jakości.

1.5 OCENA WPŁYWU PRZEDSIĘWZIĘĆ DOTYCZĄCYCH REKULTYWACJI I ROZWOJU ZIELENI MIEJSKIEJ (DZIAŁANIE 2.5 POIiŚ 2014-2020)

Z ankiety CAWI przeprowadzonej z beneficjentami działania 2.5 POIiŚ 2014-2020 wynika, że jedynie w przypadku niewielkiej **części projektów (11%) realizacja przedsięwzięć dofinansowanych ze środków UE miała wpływ na utworzenie nowych, trwałych miejsc pracy**, bowiem z uwagi na swą specyfikę projekty poświęcone rekultywacji terenów miejskich czy też rozwojowi obszarów zielonych w miastach nie mają dużego potencjału tworzenia nowych miejsc pracy.

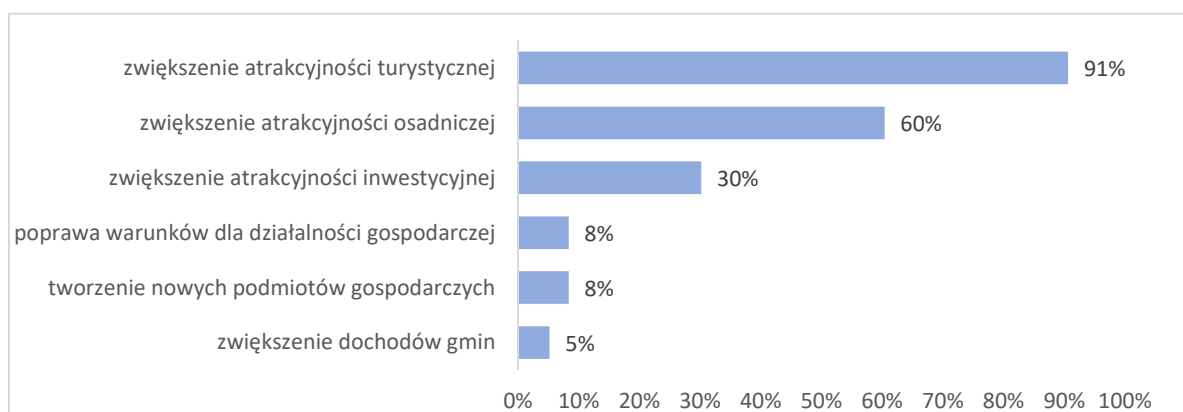
Większość beneficjentów działania 2.5 POIiŚ 2014-2020 uczestniczących w ankiecie CAWI **dostrzegają wpływ dofinansowanych projektów na rozwój gospodarczy**. Na podstawie wyników ankiety oraz analizy studiów przypadku można wnioskować, że realizowane projekty miały przede wszystkim wpływ na **zwiększenie lokalnej atrakcyjności turystycznej** – tego zdania było 91% badanych, którzy wskazywali na kreowanie wizerunku miasta jako miejsca zdrowego i bezpiecznego, a także przyrodniczo i historycznie ciekawego, zarówno dla mieszkańców jak i turystów. Efektem towarzyszącym działań projektowych związanych z rewitalizacją, zwiększaniem powierzchni i poprawą jakości obszarów zielonych nierzadko był również rozwój rynku gastronomicznego i bazy noclegowej miast oraz powstanie nowej oferty kulturalno-rekreacyjno-sportowej.

Znacząca grupa beneficjentów (60%) zwracała uwagę na zwiększenie atrakcyjności osadniczej – poprzez utworzenie lub odnowienie terenów rekreacyjnych i wyposażenie ich w odpowiednią infrastrukturę tj. alejki, ścieżki rowerowe, siłownie plenerowe, place zabaw, ogrody sensoryczne a nawet obserwatorium ornitologiczne. Bliskość takich terenów sprzyja

propagowaniu zdrowego trybu życia, a ten aspekt ma coraz większe znaczenie przy wyborze miejsca zamieszkania, szczególnie dla młodych rodzin.

Identyfikowano również wpływ na **zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej**, a pośrednio na **poprawę warunków do prowadzenia działalności gospodarczej**. Projekty, w wyniku których następuje uporządkowanie przestrzeni i wzrost jej atrakcyjności (przyrodniczej, wizualnej) w naturalny sposób przyciągają inwestorów szczególnie w obszarach takich jak turystyka, rekreacja czy mieszkalnictwo. Zwłaszcza w tym ostatnim aspekcie niektórzy ankietowani (5%) upatrywali również szansy na zwiększenie dochodów gminy.

WYKRES 10. OPINIE BENEFICJENTÓW UCZESTNICZĄCYCH W ANKIECIE CAWI NA TEMAT WPŁYWU PROJEKTÓW DOFINANSOWANYCH W DZIAŁANIU 2.5 POIiŚ 2014-2020 NA ROZWÓJ GOSPODARCZY

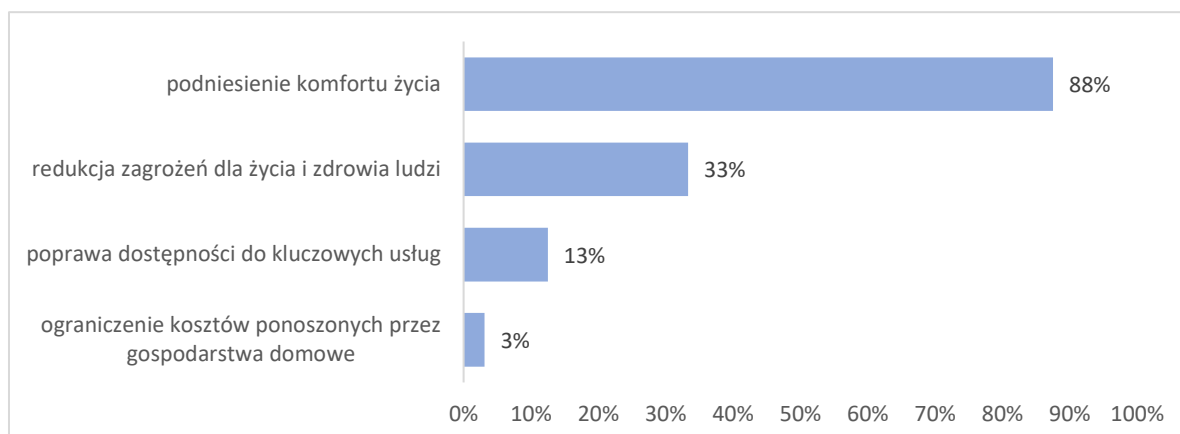

Źródło: CAWI, n=96 (70% ogółu niepowtarzalnych beneficjentów działania 2.5 POIiŚ 2014-2020)

Projekty dotyczące rozwoju zieleni miejskiej oraz rekultywacji i remediacji terenów zanieczyszczonych w miastach mają bardzo istotny wpływ na poprawę **jakości życia**. Na podstawie wyników ankiety oraz analizy studiów przypadku można wnioskować, że realizowane projekty miały przede wszystkim wpływ na **podniesienie komfortu życia** – tego zdania było 9 na 10 uczestników badania CAWI. Powstała infrastruktura stała się miejscem wypoczynku i spędzania czasu wolnego zarówno dla rodzin jak i osób poszukujących ciekawego sposobu na rekreację i poprawę sprawności fizycznej. W ramach projektów, poza realizacją celu głównego możliwe było bowiem sfinansowanie elementów dodatkowych, takich jak ciągi pieszo-rowerowe, stojaki na rowery, ścieżki, ławeczki, toalety publiczne, place zabaw dla dzieci, siłownie plenerowe. Odpowiednie zaplanowanie tego typu infrastruktury przyczyniało się do skanalizowania aktywności mieszkańców i turystów w sposób, pozwalający na ochronę cennych zasobów różnorodności biologicznej na obszarach miejskich.

1/3 ankietowanych wskazywała także na istotny aspekt, jakim jest **redukcja zagrożeń dla życia i zdrowia ludzi**. W wyniku rekultywacji następuje bowiem redukcja powierzchni obszarów zdegradowanych a tym samym m.in. ograniczenie poziomu zanieczyszczeń powietrza, gleby oraz wody z nimi związanych, ograniczenie uciążliwości odorowych i poprawa jakości powietrza, redukcja hałasu, obniżenie temperatur w mieście.

WYKRES 11. OPINIE BENEFICJENTÓW UCZESTNICZĄCYCH W ANKIECIE CAWI NA TEMAT WPŁYWU PROJEKTÓW DOFINANSOWANYCH W DZIAŁANIU 2.5 POIiŚ 2014-2020 NA JAKOŚĆ ŻYCIA

Źródło: CAWI, n=96 (70% ogółu niepowtarzalnych beneficjentów działania 2.5 POIiŚ 2014-2020 - typ 2)

Dzięki komponentom informacyjnym w projektach w działaniu 2.5 POIiŚ, wśród mieszkańców jako beneficjentów ostatecznych wdrażanych projektów wzrastał poziom świadomości ekologicznej oraz wiedzy w zakresie korzyści płynących ze zdrowego stylu życia. Jako jeden z pozytywnych efektów projektów wskazywano na **poprawę dostępności do kluczowych usług** – rozumianych w tym przypadku jako dostęp do infrastruktury zielonej: parków, ogrodów, skwerów oraz poddanych rewitalizacji lokalnych zbiorników wodnych.

Warto przy tym zaznaczyć, że projekty przewidywały dostępność budowanej i/lub rewitalizowanej infrastruktury dla osób niepełnosprawnych, poprzez wyeliminowanie istniejących barier architektonicznych i komunikacyjnych. **Aż 105 obiektów zostało dostosowanych do wymogów osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych** poprawiając dostęp do terenów zielonych raz komfort życia w mieście również mieszkańcom o szczególnych potrzebach.